

Met vertrouwen wortelen in wankelheid

In september 2016 vonden voor de zevende keer de jaarlijkse Theologische Bijspijskerdagen plaats, georganiseerd door Martina Heinrichs. Een traditie waarmee wij de zomerperiode in ons huis afsluiten. Het zijn drie intensieve en inspirerende studiedagen voor theologen en theologisch geïnteresseerden. Door middel van twaalf lezingen en inleidingen, gegeven door top-theologen en -onderzoekers, krijgen de deelnemers een beeld van recente ontwikkelingen binnen de theologie.

De verschillende onderwerpen

De opening werd verzorgd door Erik Borgman, lekenDominicaan en hoogleraar theologie van de religie aan de universiteit van Tilburg. Borgman vertelde dat hij deze zomer vooral achter zijn bureau heeft gezeten om aan een nieuw boek te schrijven. In zijn openingswoord gaf hij zijn reflectie op de huidige katholieke kerk.

In de andere lezingen kwamen achtereenvolgens aan de orde:

- het onderzoek *'God in Nederland'* over de plaats van religie in de Nederlandse samenleving; één van de schrijvers van dit rapport kwam hier over vertellen.
- een andere onderzoeker van de Radboud Universiteit vertelde over het 'moreel beraad' binnen de zorg.
- theologie in de vorm van burgerschapskunde kwam aan de orde,

doordat een onderzoekster ons informeerde over wat het woord vrijheid kan inhouden binnen het onderwijs en de persoonlijke vorming.

- lastige Bijbelverhalen werden gelezen met een emeritus predikant en ook Augustinus kreeg een plaats in deze lezingencyclus.

In de studiedagen wordt er breder gekeken dan alleen de christelijke traditie.

- een inleider sprak over seksualiteit binnen het jodendom, en
- een ander onderzoeker sprak over kwesties rond het levenseinde in islamitische traditie.
- ook voor kunst in de theologie was aandacht: performancekunst binnen de liturgie en de religieuze ervaring blijkt een onderzoeksveld binnen de theologie te zijn.

- ten slotte was er een inleiding over internet en moderne media, over hoe deze een plaats kunnen krijgen binnen de evangelisatie.

STEVIG GEWORTELD IN WANKELHEID

Kort samengevat zou ik Erik Borgman een enthousiasmerend spreker willen noemen. Dat kerkelijk Nederland en het christendom in Europa in zwaar weer zitten, mag duidelijk zijn. Het rapport *'God in Nederland'* (2016) laat dit in cijfers zien. Minder gelovigen gaan minder naar de kerk en geloven minder in traditionele geloofswaarheden. In de realiteit van dit verhaal-van-steeds-minder zoekt Borgman naar een ander geluid. Zijn lezing kreeg als titel mee: *'Stevig geworteld in wankelheid'* en gaat over de kerk als vindplaats van toekomstverwachting. Borgman vindt zijn inspiratie bij paus Franciscus, Claudia de Breij en Thomas van Aquino. De paus zegt: "Ik geef de voorkeur aan een kerk die gewond is, pijn leidt en vuil is, omdat zij zich buiten op straat begeeft, boven een kerk die ongezond is, omdat ze zich opsluit en zich vastklampt aan haar eigen veiligheid."

De echte plaats van de kerk

Met deze uitspraak wordt ons een weg gewezen naar waar de kerk thuishoort. Niet in de grote gebouwen met prachtige kunstwerken en veilige structuren, maar op de straat. In de huizen en pleinen van de grote wereldsteden, de woestijnen van eenzaamheid en anonimiteit. Daar ligt een taak voor de christenen van vandaag, om daar toekomst en menselijkheid te brengen. Er zijn nog te veel mensen die sterven, honger lijden en geen dak boven het hoofd hebben. De kerk dient de armen in het centrum

JAE-HYO LEE | WOOD LOG SCULPTURES

van haar verkondiging te plaatsen. De armen en de kwetsbaren zijn altijd bij ons, omdat ook wij zelf arm en kwetsbaar zijn. Het is beter om samen te komen in een garage of een andere simpele ruimte dan in een lege kathedraal. Het gaat om wederkerigheid, de armen willen ook 'goed' voor ons zijn.

Bezinning in plaats van gejaagdheid

Een ander onderwerp dat Borgman naar voren brengt, is onze huidige cultuur. In een cultuur van jachten en jagen, globalisering en winst maken, is er veel dat ons angstig maakt. Midden in deze wereld roept de paus ons op om tijd te maken voor bezinning, stilte en ontmoeting. Paus Franciscus zegt in 2014: "Men dient God te zoeken om hem te vinden, en hem te vinden om hem verder en zonder ophouden te zoeken. Alleen deze onrust geeft vre-

de aan het hart ... een onrust die ook apostolisch is, die ons niet genoeg doet krijgen van de verkondiging. Zonder onrust zijn wij steriel."

De kerk hoort niet thuis in grote gebouwen met prachtige kunstwerken, maar op straat en op de pleinen van de grote wereldsteden, de woestijnen van eenzaamheid en anonimiteit.

Geloven heeft dus alles te maken met het lef om je hart te laten raken, om vervolgens weer met vele andere en nieuwe vragen verder te leven. Geloven is niet statisch, maar in beweging. Dit zoeken heeft te maken met de honger om te willen weten wat er in de wereld aan de hand is. Borgman roept op om onze ogen niet te sluiten voor de werkelijkheid, al is het maar om te huilen over alles wat er gebeurt. De vragen die Borgman stelt, zijn: "Zijn we op de goede manier onrustig? Hebben we het lef om te zien wat er werkelijk toe doet in deze wereld? Durven we ons vragen te stellen over waarom wij leven?" Om deze vragen tot ons te laten doordringen hebben we rust en contemplatie nodig, omdat de samenleving waar wij deel van uit maken, iets met ons doet. Deze samenleving maakt ons gehaast, angstig en verslaafd.

"Als er oorlog komt, en als ik dan moet schuilen, mag ik dan bij jou?", zingt Claudia de Breij in haar lied dat vorig jaar op nummer 4 stond in de top 2000. Veel mensen herkennen dit verlangen om deel uit te maken van een gemeenschap, als het erop aan komt, om je veilig te mogen weten bij een ander. We

hebben elkaar nodig, ook als toevlucht. Borgman zegt dat dit mogelijk is door je te verbinden, door 'ervan' te worden, door zorg te dragen voor elkaar, door deel te worden van de incarnatie, van de menswording van God. We zijn met God verbonden doordat alle schepselen, ook de natuur, met God verbonden zijn.

WORTELEN IN WANKELHEID

En zo komt Borgman van de paus via Claudia de Breij bij Thomas terecht: "... natuur is niets anders dan het vakmanschap van een specifieke kunst, namelijk de goddelijke bouwkunst die in de dingen is gelegd, zodat deze dingen zich bewegen in de richting van een bepaald doel. Het is alsof de scheepsbouwer in staat zou zijn ervoor te zorgen, dat het hout uit zichzelf de vorm van een schip aanneemt." (Thomas van Aquino, *Commentaria in octo libros Physicorum*, liber 2, lectio 14).

Tot slot gaat Borgman in op het beeld van het hout en het schip. Dit beeld geeft hem ontspanning, relativiteitszin en moed. Het leven, al het leven, is met elkaar verbonden en draagt een doel in zich, het vormt zich. Wij zijn zelf hout dat de vorm van een schip aanneemt. Er is geen partituur in dit leven, wij zijn de dirigent niet en toch gaat het erom, om in alle vrijheid onze creativiteit te gebruiken. Het lijkt op de vrijheid van jazzmuzikanten, die al doende tot een product komen.

Uiteindelijk is het leven niet maakbaar, maar zijn wij een van de spelers. En zo moedigt Borgman bij de opening van deze zevende Theologische Bijspijkerdagen de aanwezigen aan om met vertrouwen en speelsheid te wortelen in wankelheid.

